

DE ROODBORST

JO NESBØ BIJ UITGEVERIJ CARGO

Nemesis
Dodelijk patroon
De verlosser
De sneeuwman
Headhunters
Het pantserhart

Jo Nesbø

De roodborst

Vertaling Annelies de Vroom

2010
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Dit werk is gepubliceerd met steun van Norwegian Literature
Abroad, NORLA.

Cargo is een imprint van uitgeverij De Bezige Bij, Amsterdam

Copyright © 2000 Jo Nesbø / H. Aschehoug & Co
Eerste druk 2004 (bij Uitgeverij Signature onder de titel
Wraakuur)

Tiende druk 2010

Copyright Nederlandse vertaling © 2004 Annelies de Vroom

Oorspronkelijke titel *Rødstrupe*

Oorspronkelijke uitgever Aschehoug

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie Getty Images

Foto auteur Cato Lein

Vormgeving binnenwerk Peter Verwey, Heemstede

Druk Koninklijke Wöhrmann, Zutphen

ISBN 978 90 234 6007 7

NUR 305

www.uitgeverijcargo.nl

*Maar stilaan vatte hij moed, vloog dichterbij
en trok met zijn snavel een doorn, die in het hoofd
van de gekruisigde was gedrongen, uit.*

*Maar terwijl hij dit deed, viel er een druppel bloed van de
gekruisigde op de keel van de vogel. Die verspreidde zich snel
en kleurde al zijn zachte, kleine borstveertjes.*

*Maar de gekruisigde deed zijn lippen van elkaar en fluisterde tegen
de vogel: 'Door jouw barmhartigheid heb je nu verworven wat je
voorgeslacht al sinds de schepping van de aarde begeerd heeft.'*

– Selma Lagerlöf
Christuslegende

DEEL 1

OP AARDE

1 | *Tolstation Alnabru, 1 november 1999*

Een grijze vogel fladderde in en uit Harry's blikveld. Hij trommelde op het stuur. Langzame tijd. Iemand had het gisteren op tv over langzame tijd. Dit was langzame tijd. Zoals de tijd op kerstavond voordat de kerstman kwam. Of in de elektrische stoel voordat de stroom wordt ingeschakeld.

Hij trommelde harder.

Ze stonden geparkeerd op de open plek achter het loket van het tolstation. Ellen zette het geluid van de autoradio wat harder. De verslaggever sprak plechtig en met nadruk: 'Het vliegtuig is vijftig minuten geleden geland, precies om 6 uur 38 zette de president voet op Noorse bodem. Hij werd welkom geheten door de burgemeester van de gemeente Jevnaker. Het is een mooie herfstdag hier in Oslo, een prettig Noors tintje voor deze topontmoeting. Laten we nog eens luisteren naar wat de president een halfuur geleden tegen de pers heeft gezegd.'

Dat was de derde herhaling. Harry zag de roepende journalisten weer voor zich die voor de dranghekken samendromden. En de mannen in grijze pakken aan de andere kant van de dranghekken die slechts een halfslachtige poging deden om er niet uit te zien als Secret Service-agenten. Ze trokken hun schouders op en lieten ze weer zakken terwijl ze de menigte observeerden; ze checkten voor de twaalfde keer of de ontvanger nog goed in hun oor zat, observeerden de mensenmenigte, zetten hun zonnebril recht, lieten hun blik een paar seconden rusten op een fotograaf met een iets te lange telelens, observeerden verder, checkten voor de dertiende keer of de ontvanger goed in hun oor zat. Iemand sprak in het Engels enkele welkomstwoorden, het werd stil en er klonk geschraap in de microfoon.

'*First let me say I'm delighted to be here...*' zei de president voor de vierde keer in hees en breed Amerikaans.

'Ik heb gelezen dat een bekende Amerikaanse psycholoog van

mening is dat de president MPD heeft,' zei Ellen.

'MPD?'

'Meervoudige-persoonlijkheidsstoornis. Dr. Jekyll en Mr. Hyde. De psycholoog denkt dat zijn normale identiteit niet weet dat de andere, de seksmaniak, seks heeft gehad met deze vrouwen. En daarom kan er ook geen impeachmentprocedure tegen hem worden ingesteld wegens liegen onder ede.'

'Goh,' zei Harry en hij keek omhoog naar de helikopter die hoog boven hen vloog.

Op de radio vroeg een stem met een Noors accent: 'Meneer de president, dit is de eerste keer dat een zittende Amerikaanse president Noorwegen bezoekt. Wat vindt u daarvan?'

Stilte.

'Het is bijzonder prettig om hier weer te zijn. En dat de leiders van de staat Israël en het Palestijnse volk elkaar hier kunnen ontmoeten vind ik nog belangrijker. De sleutel tot...'

'Herinnert u zich nog iets van uw vorige bezoek aan Noorwegen, meneer de president?'

'Jazeker. Tijdens het gesprek van vandaag hoop ik dat we...'

'Welke betekenis voor de wereldvrede hebben Oslo en Noorwegen gehad, meneer de president?'

'Noorwegen heeft een belangrijke rol gespeeld.'

Een stem zonder Noors accent: 'Hoe realistisch is de president wat het bereiken van concrete resultaten betreft?'

De reportage werd afgebroken en een stem in de studio nam het over: 'Dat hebben we dus gehoord! De president vindt dat Noorwegen een beslissende rol heeft gespeeld in... eh, de vrede in het Midden-Oosten. Nu is de president op weg naar...'

Harry kreunde en deed de radio uit. 'Wat is dat toch met dit land, Ellen?'

Ze haalde haar schouders op.

'Punt 27 gepasseerd,' klonk het door de walkietalkie op het dashboard.

Hij keek naar haar.

'Iedereen op zijn post?' vroeg hij. Ze knikte.

'Dan is het bijna zover,' zei hij. Ze sloeg haar ogen ten hemel.

Dit was de vijfde keer dat hij dat zei sinds de stoet van vliegveld Gardermoen was vertrokken. Vanaf het punt waar zij geparkeerd stonden konden ze de verlaten autoweg helemaal van het tolstation tot aan Trosterud en Furuset overzien. Het blauwe zwaailicht op het dak draaide zwijgend rond. Harry draaide het raam naar beneden en stak zijn hand naar buiten om een verdord geel blad dat onder de ruitenwisser vastzat weg te halen.

‘Een roodborstje,’ zei Ellen, en ze wees. ‘Die zie je zelden zo laat in de herfst.’

‘Waar?’

‘Daar. Op het dak van het loket.’

Harry boog zich voorover en keek door de voorruit.

‘Nee maar. Dus dat is een roodborstje?’

‘Yep. Maar je zult wel geen verschil zien tussen dat vogeltje en een koperwiek, denk ik.’

‘Inderdaad.’ Harry kneep met zijn ogen. Was hij kippig aan het worden?

‘Het is een vreemd vogeltje, het roodborstje,’ zei Ellen, en ze draaide de dop weer op de thermosfles.

‘Daar twijfel ik niet aan,’ zei Harry.

‘Negentig procent trekt naar het zuiden, maar een klein deel waagt de gok en blijft hier.’

‘Nou, en?’

Er klonk weer een stem door de mobilfoon: ‘Post 62 aan HQ. Er staat een onbekende auto geparkeerd aan de kant van de weg, tweehonderd meter van de afrit bij Lørenskog.’

Een zware stem met een Bergens accent antwoordde vanuit het hoofdkwartier: ‘Eén moment, 62. We controleren het.’

Stilte.

‘Hebben jullie de toiletten gecontroleerd?’ vroeg Harry, en hij gebaarde naar het Esso-station.

‘Ja. Er zijn geen klanten of personeel in het station. Behalve de chef. Die hebben we opgesloten in zijn kantoor.’

‘De loketten ook?’

‘Gecontroleerd. Rustig, Harry, alle controlepunten zijn afgestreept. Tja, degene die blijven, gokken erop dat het een zachte

winter wordt. Dat kan goed gaan, maar hebben ze het bij het verkeerde eind, dan gaan ze dood. Dus waarom gaan ze niet voor de zekerheid naar het zuiden, vraag je je misschien af? Zijn de vogels die achterblijven soms gewoon lui?

Harry keek in de spiegel en zag de wachtposten aan weerszijden van de spoorbrug. In het zwart met helm en ieder een MP5-machinegeweer om hun nek. Zelfs vanaf de plek waar hij zat, kon Harry aan hun lichaamstaal zien dat ze gespannen waren.

‘Het punt is, als het een zachte winter is, dan hebben ze de beste nestelplaatsen kunnen kiezen vóóordat de andere terugkomen,’ zei Ellen terwijl ze probeerde de thermosfles in het overvolle handschoenvakje te duwen. ‘Het is een gecalculeerd risico, begrijp je? Je kunt de hoofdprijs winnen of de pijp uit gaan. Gokken of niet gokken. Als je gokt, val je misschien op een nacht stijfbevroren van je tak en ontdooi je niet voor het voorjaar is. Stap je op, vind je misschien geen nest meer als je terugkomt. Daar heb je weer zo’n eeuwig dilemma waarvoor je kunt komen te staan.’

‘Je hebt toch je kogelvrije vest aan?’ Harry keek even opzij naar Ellen.

Ellen antwoordde niet; ze staarde alleen maar naar de autoweg terwijl ze langzaam haar hoofd schudde.

‘Heb je het aan of niet?’

Als antwoord klopte ze met haar knokkels tegen haar borst.

‘Licht?’

Ze knikte.

‘Verdomme, Ellen! Ik heb order gegeven het loodvest te dragen. Niet dat Mickey Mouse-vest.’

‘Weet je wat de Secret Service-lui hier dragen?’

‘Laat me raden. Lichte vesten?’

‘Precies.’

‘En weet je aan wie ik schijt heb?’

‘Laat me raden. De Secret Service?’

‘Precies.’

Ze lachte. Harry deed ook een poging. De mobilofoon kraakte.

‘HQ aan post 62. De Secret Service zegt dat het hun auto is die

geparkeerd staat voor de afrit bij Lørenskog.’

‘Post 62. Ontvangen.’

‘Daar heb je het al,’ zei Harry, en hij sloeg geïrriteerd met een hand op het stuur. ‘Geen communicatie. Die lui gaan gewoon hun eigen gang. Wat doet die auto daar zonder dat wij dat weten? Nou?’

‘Controleren of wij ons werk doen,’ antwoordde Ellen.

‘Zoals zij ons geïnstrueerd hebben hoe wij het moesten doen.’

‘Jij mag in elk geval een beetje meebeslissen, dus hou op met klagen,’ zei ze. ‘En stop met dat getrommel op het stuur.’

Harry’s hand ging gehoorzaam naar zijn schoot. Ze glimlachte. In een lange zucht blies hij zijn adem uit: ‘Ja, ja, ja.’

Zijn vingers vonden de kolf van zijn dienstpistool, een Smith & Wesson 38 met zes kogels. Aan zijn riem had hij bovendien twee magazijnen, ook met elk zes kogels. Hij klopte op het pistool in de wetenschap dat hij strikt genomen op het moment geen toestemming had om een wapen te dragen. Misschien werd hij inderdaad bijziend, want na een veertigjarige cursus deze winter was hij gezakt voor de schiettest. Hoewel het helemaal niet ongebruikelijk was, was het de eerste keer dat het Harry overkwam, en hij kon er bijzonder slecht tegen. Eigenlijk was het nu gewoon zaak om opnieuw examen te doen; velen hadden vier pogingen nodig, maar Harry had het om de een of andere reden steeds uitgesteld.

Meer gekraak: ‘Punt 28 gepasseerd.’

‘Dat was het een na laatste punt in het politiedistrict Romerike,’ zei Harry. ‘Het volgende passagepunt is Karihaugen en dan komt het onze.’

‘Waarom kunnen ze het niet doen zoals we het al eerder hebben gedaan: gewoon zeggen waar de stoet is in plaats van met die stomme nummers?’ vroeg Ellen op klagende toon.

‘Raad eens.’

Ze antwoordden in koor: ‘Secret Service!’ En lachten.

‘Punt 29 gepasseerd.’

Hij keek op zijn horloge.

‘Oké, dan zijn ze over drie minuten hier. Ik ga nu over op de

frequentie van het politiebureau Oslo. Controleer voor de laatste keer.'

De ontvanger jankte en piepte terwijl Ellen haar ogen sloot om zich te kunnen concentreren op de reeks bevestigingen. Ze hing de microfoon op zijn plaats. 'Iedereen op zijn post en klaar.'

'Bedankt. Zet je helm op.'

'Hè? Doe me een lol, Harry.'

'Je hebt gehoord wat ik zei.'

'Doe zelf je helm op!'

'De mijne is te klein.'

Een nieuwe stem: 'Punt 1 gepasseerd.'

'Verdomme, af en toe ben je verschrikkelijk... onprofessioneel.' Ellen zette de helm op haar hoofd, maakte de kinband vast en grijnsde in het achteruitkijkspiegeltje.

'Ik hou ook van jou,' zei Harry terwijl hij de weg voor zich bestudeerde door een kijker. 'Ik zie ze.'

Boven op de heuvel richting Karihaugen blonk metaal. Harry zag alleen nog maar de eerste auto van de colonne, maar hij kende de volgorde: zes motoren met speciaal opgeleide politiemensen van de Noorse escorteafdeling, twee Noorse escorteauto's, een auto van de Secret Service, dan twee identieke Cadillac Fleetwoods, speciale auto's van de Secret Service die beide waren ingevlogen uit de Verenigde Staten, en in één daarvan zat de president. In welke was geheim. Of misschien zat hij in beide, dacht Harry. Eén voor Jekyll en één voor Hyde. Daarna kwamen grotere auto's: een ambulance, een verbindingswagen en nog meer auto's van de Secret Service.

'Alles lijkt rustig,' zei Harry. De kijker ging langzaam van rechts naar links. De lucht boven het asfalt trilde, hoewel het een frisse ochtend in november was.

Ellen kon het silhouet van de eerste auto zien. Over een halve minuut waren ze het tolstation gepasseerd en zou de helft van de klus erop zitten. En over twee dagen, als dezelfde auto's het tolstation in omgekeerde richting waren gepasseerd, konden Harry en zij teruggaan naar hun gewone politiewerk. Ze werkte liever met

dode mensen bij Gewelddelicten dan om drie uur 's nachts op te staan om met een geïrriteerde Harry, die duidelijk last had van de druk van de verantwoordelijkheid, in een koude Volvo te zitten.

Afgezien van Harry's regelmatige ademhaling was het volkomen stil in de auto. Ze controleerde of de indicatielampjes van de beide mobilofoons brandden. De autocolonne was bijna onder aan de heuvel. Ze besloot na het werk naar Tørst te gaan om zich een stuk in de kraag te drinken. Daar zat een type met wie ze een blik had gewisseld; hij had zwarte krullen en bruine, tamelijk provocerende ogen. Mager. Zag er wat bohemienachtig, intellectueel, uit. Misschien...

'Wel verdo...'

Harry had de microfoon al naar zich toe gerukt. 'Er staat iemand achter het derde loket van links. Is er iemand die de betreffende persoon kan identificeren?'

De radio antwoordde met een knetterende stilte terwijl Ellens blik over de rij met loketten gleed. Daar! Achter de donkere ruit van het hokje zag ze de rug van een man, slechts op zo'n vijftig meter afstand van hen. In het tegenlicht tekende zich duidelijk het silhouet van de gedaante af. En dat was ook het geval met de korte loop met vizier die boven zijn schouder uitstak.

'Wapen!' riep ze. 'Hij heeft een machinegeweer!'

'Verdomme!' Harry trapte het portier open, greep zich met beide handen vast aan de dakrand en slingerde zich naar buiten. Ellen staarde naar de colonne. Die kon nu niet meer dan honderd meter weg zijn. Harry stak zijn hoofd de auto in.

'Het is er niet eentje van ons, maar het kan de Secret Service zijn,' zei hij. 'Roep HQ op.' Hij had het pistool al in zijn hand.

'Harry...'

'Nu! En druk op de claxon als HQ zegt dat het er een van hen is.'

Harry rende naar het loket en de rug in colbert. Het leek op de loop van een uzi. De koude ochtendlucht deed pijn in zijn longen.

'Politie!' riep Harry. '*Police!*'

Geen reactie – het dikke glas van het hokje was gemaakt om het

verkeerslawaaï buiten te houden. De man had zijn hoofd richting colonne gedraaid en Harry kon de donkere Ray Ban-zonnebril zien. Secret Service. Of iemand die eruit wilde zien als iemand van de Secret Service.

Nog twintig meter.

Hoe was hij in het afgesloten hokje gekomen als hij niet een van hen was? Verdomme! Harry kon de motoren al horen. Hij kon niet op tijd bij het loket zijn.

Hij haalde de veiligheidspal over en richtte terwijl hij hoopte dat de claxon de stilte zou verscheuren op deze vreemde ochtend op deze afgesloten autoweg, waar hij hoe dan ook, nooit, echt nooit, op dit tijdstip had willen zijn. De instructie was duidelijk, maar het lukte hem niet om niet te denken: licht vest. Geen communicatie. Schiet, het is niet jouw fout. Heeft hij familie?

Precies achter het loket reed de stoet en die naderde snel. Over twee seconden zou de Cadillac op de hoogte van het loket zijn. Uit zijn linkerooghoek zag hij een beweging, een vogeltje dat zich van het dak liet vallen.

Gokken of niet gokken... dat soort eeuwige dilemma's.

Hij dacht aan de lage halsuitsparing van het vest en liet de revolver een duimbreedte zakken. Het gebrul van de motoren was oorverdovend.

2 | *Oslo, dinsdag 5 oktober 1999*

‘Dat is het grote verraad,’ zei de gladgeschoren man, en hij keek in zijn papieren. Het gezicht, de wenkbrauwen, de gespierde onderarmen, tot en met de enorme handen die de lessenaar vasthielden: alles was smetteloos en schoon. Hij boog zich voorover naar de microfoon.

‘Vanaf 1945 hebben de vijanden van het nationaalsocialisme de touwtjes in handen gehad en hun democratische en economische principes ontwikkeld en uitgedragen. Als gevolg daarvan heeft de wereld geen enkele dag de zon zien ondergaan zonder dat er ergens oorlogshandelingen waren. Zelfs hier in Europa hebben

we te maken met oorlog en volkerenmoord. In de derde wereld verhongeren en sterven miljoenen mensen, en Europa wordt bedreigd door massale immigratie die leidt tot chaos, nood en strijd om het bestaan.'

Hij stopte even en keek rond. Het was doodstil in de zaal, slechts één van de toehoorders in de banken achter hem applaudisseerde voorzichtig. Toen hij geestdriftig verderging, lichtte een lampje onder de microfoon waarschuwend op ten teken dat de recorder gestoorde signalen kreeg.

'Ook voor ons geldt dat de scheidslijn tussen onbekommerde welstand en de dag waarop we alleen op onszelf en de groep om ons heen terug kunnen vallen maar dun is. Een oorlog, een economische of ecologische catastrofe, en het hele netwerk van wetten en regels dat ons allemaal veel te snel tot passieve klanten van de sociale wetgeving maakt, is ineens weg. Het vorige grote verraad was op 9 april 1940; toen vluchtten onze zogenaamde nationale leiders voor de vijand om hun eigen huid te redden. En ze namen de goudvoorraad mee om hun luxueuze leven in Londen te kunnen financieren. Nu is de vijand hier weer. En degenen die onze belangen moeten verdedigen, laten ons opnieuw in de steek. Ze laten de vijand moskeeën in ons midden bouwen, laten onze bejaarden beroven en hun bloed vermengen met dat van onze vrouwen. Het is niet meer dan onze plicht als Noor om ons ras te beschermen en de verraders te elimineren.'

Hij bladerde verder naar de volgende bladzijde, maar gekuch op het podium voor hem deed hem stoppen en opkijken.

'Bedankt, ik geloof dat we genoeg hebben gehoord,' zei de rechter, en hij keek over zijn bril: 'Heeft de aanklager nog meer vragen voor de beklaagde?'

De zon scheen schuin in zaal 17 van de rechtbank in Oslo en gaf de skinhead een bedrieglijke stralenkrans. Hij droeg een wit overhemd met een smalle stropdas, waarschijnlijk op aanraden van zijn advocaat, Johan Krohn, die nu achterovergeleund zat met een wippende pen tussen middelvinger en wijsvinger. Krohn was over het algemeen niet ingenomen met de situatie. Niet ingenomen met de richting die de vragen van de aanklager op gingen,

met de openhartige programtoelichtingen van zijn cliënt, Sverre Olsen, en met het feit dat Olsen het kennelijk een goed idee had gevonden zijn mouwen om te slaan, zodat zowel de rechter als de juryleden de tatoeages in de vorm van een spinnenweb op beide onderarmen en de rij hakenkruizen op de linkerarm konden zien. Op de rechterarm was een reeks van oud-Scandinavische symbolen getatoeëerd en er stond VALKYRIA in zwarte, gotische letters. Valkyria was de naam van een van de bendes die deel uitmaakten van het neonazistische milieu rond Sæterkryss in Nordstrand.

Maar wat Johan Krohn het meest irriteerde was het feit dat er iets niet klopte; er was iets met de hele gang van zaken, hij wist alleen niet wat.

De aanklager, een kleine man die Herman Groth heette, trok de microfoon naar zich toe met zijn pink; om die pink had hij een ring met het symbool van de Orde van Advocaten.

‘Alleen nog een paar afrondende vragen, meneer de rechter.’ De stem was zacht en beheerst. Het lampje onder de microfoon lichtte groen op.

‘Toen je op 3 januari om negen uur op de Dronningensgate bij Dennis Kebab naar binnen ging, was dat dus met de duidelijke bedoeling om je plicht te doen en ons ras te beschermen, zoals je hebt uitgelegd?’

Johan Krohn schoot naar de microfoon: ‘Mijn cliënt heeft al geantwoord dat er een ruzie ontstond tussen hem en de Vietnamese eigenaar.’ Roodlicht. ‘Hij werd geprovoceerd,’ zei Krohn. ‘Er is geen enkele reden om uit te gaan van voorbedachte rade.’

Groth sloot zijn ogen: ‘Als het waar is wat je advocaat zegt, Olsen, dan had je dus heel toevallig een honkbalknuppel bij je?’

‘Ter zelfverdediging,’ onderbrak Krohn hem, en hij spreidde verontwaardigd zijn armen: ‘Meneer de rechter, mijn cliënt heeft deze vragen al beantwoord.’

De rechter wreef over zijn kin terwijl hij naar de advocaat keek. Iedereen wist dat Johan Krohn jr. een aanstormend advocatentalent was; daar was hijzelf ook van overtuigd, en dat laatste maakte waarschijnlijk dat de rechter met een zekere irritatie moest toegeven: ‘Ik ben het met de verdediging eens. Als de aanklager geen

nieuwe invalshoeken heeft, moet ik vragen of we verder kunnen.’

Groth deed zijn ogen half open, waardoor er een smal, wit streepje oogwit onder de iris te zien was. Hij knikte. Toen stak hij met een vermoeide beweging een krant omhoog.

‘Dit is *Dagbladet* van 25 januari. In een interview op pagina 8 zegt een geestverwant van de aangeklaagde...’

‘Ik protesteer...’ begon Krohn.

Groth zuchtte. ‘Laat ik het veranderen in een manspersoon die sympathiek tegenover racisme staat.’

De rechter knikte, maar wierp tegelijk een waarschuwende blik op Krohn. Groth ging verder: ‘Deze manspersoon zegt in een commentaar op de overval bij Dennis Kebab dat we meer racisten als Sverre Olsen nodig hebben om Noorwegen terug te krijgen. In het interview wordt het woord “racist” als een heldentitel gebruikt. Ziet de aangeklaagde zichzelf als een racist?’

‘Ja, ik ben een racist,’ zei Olsen, nog voordat Krohn kans zag hem de mond te snoeren. ‘In de betekenis die ik aan het woord geef.’

‘En welke is dat?’ glimlachte Groth.

Krohn balde onder tafel zijn vuisten en keek naar het podium, naar de twee juryleden aan weerszijden van de rechter. Deze drie zouden de toekomst voor de komende jaren van zijn cliënt bepalen en zijn eigen status de komende maanden in de Tostrupkjeller. Twee gewone vertegenwoordigers van het volk, met hun gewone rechtsgevoel. ‘Lekenrechters’ werden ze vroeger genoemd, maar ‘leek’ wordt tegenwoordig misschien te veel geassocieerd met ‘geen verstand van iets hebben’. Het jurylid rechts van de rechter was een jongeman in een goedkoop doorsneekostuum die nauwelijks op durfde te kijken. De jonge, ietwat mollige vrouw links van de rechter zag eruit alsof ze alleen maar deed of ze het allemaal volgde, terwijl ze ervoor waakte met haar nek te draaien, zodat haar beginnende onderkin niet in de zaal te zien zou zijn. Doorsnee-Noren. Wat wisten zij over zulke types als Sverre Olsen? Wat wilden ze weten?

Acht getuigen hadden Sverre Olsen de kiosk binnen zien gaan

met een honkbalknuppel onder de arm, en na een korte uitwisseling van scheldwoorden werd de eigenaar Ho Dai, een veertigjarige Vietnamese die in 1978 als bootvluchteling naar Noorwegen was gekomen, met de knuppel op het hoofd geslagen. Zo hard dat Ho Dai nooit meer zou kunnen lopen. Toen Olsen begon te praten, was Johan Krohn jr. in gedachten al bezig met het voorbereiden van het hoger beroep.

‘*Ras-ismen*,’ las Olsen, nadat hij in zijn papieren datgene had gevonden waar hij naar zocht, ‘is de eindeloze strijd tegen erfelijke ziektes, degeneratie en uitroeiing, en tegelijkertijd een droom over en hoop op een gezondere samenleving met een betere kwaliteit van leven. Vermenging van ras is een vorm van bilaterale volkenmoord. In een wereld waarin er plannen zijn om genenbanken op te richten om het kleinste torretje te behouden, is het algemeen geaccepteerd om mensenrassen te vermengen en te vernietigen die zich door de eeuwen heen hebben ontwikkeld. In een artikel in het gerenommeerde tijdschrift *American Psychologist* uit 1972 waarschuwden vijftig Amerikaanse en Europese wetenschappers tegen de ontkenning van de argumenten voor de rassentheorie.’

Olsen stopte, overzag zaal 17 in één enkele oogopslag en hief zijn rechterwijsvinger op. Hij had zich omgedraaid naar de aanklager, waardoor Krohn de bleke Sieg Heil-tatoeage op de gladgeschoren dikke huidplooï tussen achterhoofd en nek kon zien. Een woordeloze schreeuw en een grotesk, merkwaardig contrast met zijn afstandelijke retoriek. In de stilte die volgde, kon Krohn aan het geroezemoes op de gang horen dat zaal 18 lunchpauze had genomen. Seconden tikten weg. Krohn herinnerde zich dat hij had gelezen dat Adolf Hitler tijdens massabijeenkomsten een kunstmatige pauze kon inlassen van wel drie minuten. Toen Olsen verderging, sloeg hij de maat met zijn vinger, alsof hij elk woord en elke zin in zijn toehoorders wilde slaan.

‘Degene onder u die doet alsof er geen rassensrijd is, is ofwel blind, ofwel een verrader.’

Hij nam een slok water uit het glas dat de bode voor hem had neergezet.

De aanklager greep in: 'En ten behoeve van die rassensrijd hebben jij en jouw aanhangers, waarvan een deel hier in de rechtszaal aanwezig is, alleen het recht om aan te vallen?'

Boegeroep van de skinheads in de zaal.

'Wij vallen niet aan, we verdedigen ons,' zei Olsen. 'Dat is het recht en de plicht van elk ras.'

Iemand uit de zaal riep iets wat Olsen opving en met een lach doorgaf: 'Ook iemand van een ander ras zouden we kunnen begroeten als een rasbewuste nationaalsocialist.'

Gelach en hier en daar applaus van de toehoorders. Voordat de rechter de aanklager vragend aankeek, verzocht hij om stilte.

'Dat was alles,' zei Groth.

'Wil de verdediging nog vragen stellen?' Krohn schudde zijn hoofd.

'Dan verzoek ik de eerste getuige van de aanklager binnen te laten.'

De aanklager knikte naar de bode, die de deur achter in de zaal opende, zijn hoofd naar buiten stak en iets zei. Stoelpoten schraapten, de deur ging helemaal open en een grote man stapte naar binnen. Krohn constateerde dat de man een iets te klein colbert droeg, een zwarte spijkerbroek en dito zware Dr. Martenslaarzen. Het bijna gladgeschoren hoofd en het atletische, slanke lichaam duiden op een leeftijd van begin dertig. Maar de bloeddoorlopen ogen met wallen en de bleke gezichtshuid met dunne adertjes die hier en daar gesprongen waren en kleine rode delta's hadden gevormd, leken meer te wijzen in de richting van de vijftig.

'Politiebeambte Harry Hole?' vroeg de rechter toen de man had plaatsgenomen in de getuigenbank.

'Ja.'

'Het privéadres is niet opgegeven, zie ik.'

'Geheim.' Hole gebaarde met een duim over zijn schouder. 'Ze wilden mijn huis in.'

Er klonk boegeroep.

'Hebt u al de gelofte afgelegd, Hole? De eed?'

'Ja.'

Krohns hoofd wipte omhoog zoals bij die plastic hondjes die sommige autobezitters op de hoedenplank hebben staan. Hij begon koortsachtig te zoeken in zijn papieren.

‘Je werkt toch als rechercheur bij Gewelddelicten, Hole?’ zei Groth. ‘Waarom heb je deze zaak gekregen?’

‘Omdat we een verkeerde inschatting maakten,’ antwoordde Hole.

‘Hoezo?’

‘We hadden er geen rekening mee gehouden dat Ho Dai het zou overleven. Dat is gewoonlijk ook niet het geval met een gebroken schedel waar een gedeelte van de inhoud uit is geslagen.’

Krohn zag hoe de gezichten van de juryleden onwillekeurig in een grimas vertrokken. Maar dat was nu niet meer belangrijk. Hij had het papier gevonden met de namen van de juryleden. En daar was hij: de fout.

3 | *Karl Johansgate, 5 oktober 1999*

‘Je gaat dood.’

De woorden klonken nog steeds in de oren van de oude man toen hij de trap af liep en bleef staan, verblind door de felle herfstzon. Terwijl zijn pupillen langzaam kleiner werden, hield hij zich vast aan de trapeuning en haalde diep en langzaam adem. Hij luisterde naar de kakofonie van auto's, trams, tikkende voetgangerslichten. En stemmen, opgewonden en blijde stemmen die zich voorbijhaastten op klepperende schoenen. En muziek – had hij ooit zoveel muziek gehoord? Maar niets was in staat om het geluid van de woorden ‘Je gaat dood’ te overstemmen.

Hoeveel keer had hier hij op de trap gestaan voor de praktijk van dokter Buer? Twee keer per jaar gedurende veertig jaar, dat is tachtig keer. Tachtig gewone dagen net zoals vandaag, maar nooit was het hem tot op de dag van vandaag opgevallen wat een leven het in deze straten was, wat een gejuich, wat een gretige levenslust. Het was oktober, maar het voelde als een dag in mei. De dag van de bevrijding. Overdreef hij? Hij kon haar stem horen, haar

silhouet zien dat uit de zon kwam lopen, de omtrek van haar gezicht dat verdween in een gloed van wit licht.

‘Je gaat dood.’

Al het witte kreeg een kleur en werd de Karl Johansgate. Hij liep de trap af, bleef staan en keek naar rechts en naar links, alsof hij niet kon beslissen welke kant hij op zou gaan, en hij verviel in gepeins. Toen schrok hij op alsof iemand hem gewekt had en begon naar het Slot te lopen. Zijn stappen waren aarzelend, zijn blik naar de grond gericht en zijn magere gedaante zat ineengedoken in de te grote wollen jas.

‘De kanker is uitgezaaid,’ had dokter Buer gezegd.

‘Juist ja,’ had hij geantwoord, en hij keek Buer aan terwijl hij zich afvroeg of ze dat leerden tijdens hun studie medicijnen: om hun bril af te zetten als er iets ernstigs gezegd moest worden. Of was het iets wat bijziende artsen deden om de uitdrukking in de ogen van de patiënt niet te hoeven zien? Hij begon op zijn vader te lijken, dokter Konrad Buer, nu zijn haargrens zich begon terug te trekken en de wallen onder zijn ogen hem iets van de zorgzame aura van zijn vader gaven.

‘Kort samengevat?’ had de oude gevraagd met een stem die hij in geen vijftig jaar had gehoord. Het was het holle, rauwe keelgeluid van een man wiens stembanden trilden van doodsangst.

‘Ja, er is dus sprake van...’

‘Alstublieft dokter. Ik heb de dood al eerder in de ogen gekeken.’

Hij was harder gaan praten, had woorden gekozen die zijn stem dwongen om vaster te worden, zoals hij wilde dat de dokter hem zou horen. Zoals hij hem zelf wilde horen.

De blik van de dokter ging over het tafelblad en de versleten parketvloer, ging door het vuile raam naar buiten. Daar bleef hij een poosje hangen, waarna hij terugkeerde en zijn blik ontmoette. Zijn handen hadden een lapje gevonden waarmee hij zijn bril onophoudelijk poetste.

‘Ik weet hoe je je...’

‘U weet niets, dokter.’ De oude had zichzelf kort en droog horen lachen. ‘Ik wil niet onbeleefd zijn, Buer, maar dit garandeer ik u: u weet niets.’

Hij had gezien dat Buer in de war raakte, en op hetzelfde moment was het hem opgevallen dat de kraan boven de wastafel in de aangrenzende kamer drupte. Een nieuw geluid, alsof hij ineens op onbegrijpelijke wijze weer de zintuigen van een twintigjarige had gekregen.

Toen had Buer zijn bril weer opgezet, een vel papier gepakt, alsof de woorden die hij wilde zeggen daarop stonden, gekucht en gezegd: 'Je gaat dood.'

De oude man had liever 'u' gehoord.

Hij bleef staan bij een groepje mensen en hoorde getokkel op een gitaar, en een stem zong een liedje dat voor iedereen, behalve voor hem, oud was. Hij had het eerder gehoord, zeker een kwart-eeuw geleden, maar voor hem leek het wel gisteren. Zo was het met alles gegaan: hoe langer het geleden was, des te korter geleden en vertrouwder het leek. Hij kon zich nu dingen herinneren die hij zich jarenlang niet had kunnen herinneren – ja, misschien wel nooit. Zaken waarvoor hij eerder zijn oorlogsdagboeken had moeten nakijken, kon hij nu zien door alleen maar zijn ogen dicht te doen en ze als een film op zijn netvlies voorbij te zien gaan.

'Je hebt in elk geval nog een jaar.'

Eén lente en één zomer. Hij kon elk afzonderlijk blad van de loofbomen in het park Studenterlunden zien, alsof hij een nieuwe, sterkere bril had gekregen. In 1945 hadden daar dezelfde bomen gestaan, of niet? Ze waren die dag niet bijzonder opvallend geweest. Niets was dat geweest. De lachende gezichten, de woedende gezichten, het geroep dat nauwelijks tot hem door was gedrongen, het dichtslaan van het portier van de auto. En misschien had hij tranen in zijn ogen gekregen, want hij dacht aan de vlaggende mensen die over het trottoir renden; dan was het beeld rood en wazig. Ze riepen: 'De kroonprins is terug!'

Hij liep de heuvel op naar het Slot, waar mensen bij elkaar stonden om het wisselen van de wacht te zien. De echo van de bevelen van de wachtposten, het geluid van de geweren en de laarzen weerkaatste tegen de bleekgele façade. Er klonk gesnor van videocamera's en hij ving enkele Duitse woorden op. Een

